

S TO J A N Z A F R E D

P R E G L E D N A R A Z S T A V A

G A L E R I J A K R Š K O

V umetnostni praksi, še zlasti, ko gre za likovno ustvarjalnost, se je večkrat zgodilo, da so se njeni tvorci prej pojavili na straneh inozemskih katalogov in strokovnih revij kot pa v domačem tisku. Nekaj podobnega se je in se še dogaja slikarju Stojanu Zafredu, ki že dolgih dvajset let vso svojo življenjsko energijo (te pa resnično ni malo), posveča izključno slikanju, pa kljub temu na slovenskem likovnem prizorišču še do danes ni doživel ustrezen ocene s strani stroke in zaslužene uveljavitve, ki mu spriča do sedaj naslikanih del brez dvoma pripada.

Z gotovostjo lahko trdimo, da se njegove želje po uveljavitvi v zunanjem svetu še zdaleč ne da primerjati z njegovim resničnim ustvarjalnim hotenjem. Slikanje je samo slikanje je njegov edini življenjski cilj in nič manj kot nujnost, ki pogojuje njegovo bivanje. Logična posledica tako naravnane življenjske energije, njegovega načina razmišljanja in življenjskega sloga je obsežen opus večinoma v olji tehnički nastalih del, ki brez dvoma zaslužijo pregledno predstavitev.

Preden se lotimo razčlenjevanja Zafredove likovne dejavnosti, je potrebno odgovoriti na nekatera ključna vprašanja v zvezi z njegovim likovno ustvarjalnostjo. Pomembno je naglasiti, da gre za ustvarjalca, ki ga je usodni splet okoliščin položil v naročje likovne umetnosti. Zafred ni tipičen samouk, ki bi mu slikanje predstavljalo zgolj dodatno prijetno obremenitev ob vsakdanjem delu, saj je svojemu izobraževanju posvetil izjemno dosti časa. Bistveno je to, da je Zafred slikar po načinu razmišljanja, po načinu življenja, da ga je slikanje prerodilo in osvobodilo. Z doživetjem duševne katarze pa je prišlo do paradoksalnega zasuka – postal je večni ujetnik te iste svobode.

Zgodnja Zafredova dela nam pričajo o avtorju, ki je iskal svoj način izpovednosti v izbiri preprostega motiva (po večini je šlo za cvetlična tihožitja, nezahtevne vedute ali druge po naravi prirejene motive), ki ga je z verističnim prepisom na slikovno polje popestril z nekaj kontrastnimi toni. Leta in leta vztrajnega, potprežljivega in garaskoga dela so obogatila avtorja s slikarsko rutino in z novimi likovnimi spoznanji, še zlasti z novimi vsebinskimi in formalnimi izzivi, ki so v njegovem izrazito osebnem domišljiskem svetu sprožili neustavljivi plaz idejnih zasnov, ki jih je Zafred na najprimernejši način preoblikoval v umetniško delo.

Delal je tisto, brez veliko besed in brez sle po zunanjem potrejanju in delal je, da se otrese bremena strahotne more ujetosti v lastno fizičnost, ki je resno grozila, da mu stre tudi duha. Zafred pravzaprav nikoli ni stal pred dilemo in razmišljal o tem, da postane slikar, saj je imel eno samo možnost, ta pa je zahtevala brezkompromisno predanost delu. Spustil se je v bitko nadčloveških razsežnosti, vztrajno je dopolnjeval svoj lastni svet slikarskih videnj in se nikdar ni zadovoljil z naključno dobljenimi rešitvami, ampak je na sebi lasten izrazen način skozi vsebino nastalega dela znova in znova dokazoval skoraj neverjetno ustvarjalno moč in voljo.

Razumsko sprejemanje ustvarjalnega postopka z rahlo čustveno naglašenimi sestavinami celote, kot mu ga je ponujal idiličnoobarvan svet Krasa z vsemi njegovimi značilnostmi, je Zafreda utrnil v oblikovanju fiksne spomine. V tem obdobju je nastal opus zanimivih slik s posebnostmi kraške bivalne arhitekture. Slikovito izbrani motivi v tem nizu njegove ustvarjalnosti nam kažejo avtorjev prefinjen občutek za barvno in risarsko usklajenos. Ta dela so očiščena simbolika in vsebujejo preprosto in razpoznavno sporočilnost. V svoji bogati preprostosti izražajo predvsem avtorjevo veselje do slikanja in gledalcu razodelajo z velikim prizadevanjem pridobljeno slikarjevo znanje.

Naslednja stopnja nas popelje v popolno nasprotje prejšnjega opusa. Idilična v slogu romantičnega realizma doživi popolno preobrazbo, ki vodi gledalca v kactični svet nadrealističnih prividov in sanjskih blodenj. Slikarsko platno postane prizorišče delovanja nadnaravnih sil, ker se psihodeličnost zajeda v tektoniko slike. Pred gledalcem se razpre fantazijski svet grozljivih razmer kataklizme in absurd, ker se v istem času in prostoru pojavljajo nezdružljive prvine. Anakronizem poudarja grotesknost dogajanja na sliki in pri gledalcu vzbuja občutek jeze, obupa in nemoči. Za dela iz tega ciklusa je značilno, da sta vsebina in forma v protislovju. Paradoks, ki se kaže v konfrontaciji vsebine in forme, je najna posledica avtorjevega duševnega stanja, načina dela in razmišljanja. Resnica skrita v paradoksu se gledalcu razodene, ko ugotovi, da je slikarju uspelo z rušilno vsebino zgraditi prepričljivo likovno delo.

Likovno trdno, vendar prehodnega značaja, je njegovo krajše obdobje, ko se čustveni izbruhi in razdiralne strasti umaknijo duhovno bolj stabilnim in umirjenim težnjam. Slikar vidi premostitev likovnih problemov v nekakšni dvojpolnosti ideje in tvarine, ki se uresničeni na slikarskem platnu kažejo kot nova izkušnja. Zafred si je v tem obdobju izbral ozko, sebi ustrezno simboliko, naglašeno z močnimi barvnimi odtenki in z veliko svetlobe. Diptiki izpovedujejo dramatično napetost v slikarjevi duševnosti, ko z razpolavljanjem fizičnega išče potraitev svoje notranje istovetnosti.

Svoj nesporni slikarski vrh in dokazano slikarsko zrelost pa je Zafred izpovedal v ciklusu »Tkiva«. Tudi ta ciklus je poln simbolike, še zlasti v barvah, vendar pa za spremembo od prejšnjega, slikarja v njem ne privlači raziskovanje lastnega duševnega stanja, temveč se posveti univerzalnemu raziskovanju človeškega tkiva. Prepletajoče forme v kontrastnih barvah vodijo gledalca v skriti mikro svet anatomskih struktur, ki jim da slikar v svoji ustvarjalni vnemi, ob večini prisotni umetniški svobodi, povsem nove pomenske razsežnosti. Tako natančno, ambiciozno in občuteno zastavljeni likovni program, ki ga Stojan Zafred uspeva ob ogromni volji do dela uresničevati iz dneva v dan, ga brez dvoma uvrišča med resne in plodne ustvarjalce, med prave slikarje in, če hočete, med umetnike, za kar pa se sam v svoji resnični in iskreni skromnosti ni nikoli proglašal.

SAMOSTOJNE RAZSTAVE

- 1972 LJUBLJANA, Zavod za rehabilitacijo invalidov
1973 POSTOJNA, Gimnazija
1974 DIVAČA, Galerija Pekarna
1974 KOPER, Ekonomsko administrativni šolski center
1975 ZADAR, Hotel Barbara
1976 SEŽANA, Mala galerija
1976 NOVA GORICA
1976 POSTOJNA, Gimnazija
1977 LJUBLJANA, Dom tehniških šol
1978 TATRE, Dom brigadirjev
1978 PLISKOVICA na Krasu
1979 DIVAČA, Železniška postaja
1981 BOLJUNEC (Italija), Prešernov dom
1981 SALEŠ, Kulturni dom
1982 POSTOJNA, Dom JLA
1983 TRST, Primorski dnevnik – uredništvo
1983 ŠKEDENJ (Italija), Kulturni dom
1983 SEŽANA, Mala galerija
1983 KANAL, Galerija Rika Debenjaka
1983 IDRJA, Galerija
1983 LJUBLJANA, Zavod za rehabilitacijo invalidov
1984 DUTOVLJE, Osnovna šola
1984 SEŽANA, Občinska skupščina
1985 LJUBLJANA, PEN klub
1986 IZOLA, Knjižnica
1986 PADRIČE (Italija), Kulturni dom
1986 DIVAČA, Osnovna šola
1986 ILIRSKA BISTRICA, Mala galerija
1989 LJUBLJANA, Zavod za rehabilitacijo invalidov
1990 PORTOROŽ, Grand hotel Palace Terme

SKUPINSKE RAZSTAVE

- SEŽANA, DIVAČA, NOVA GORICA, PIRAN, LJUBLJANA, RADOVLJICA, TREBNJE, BEograd, OPĆINE, VADUZ, STOCKHOLM, ZÜRICH, LONDON, ST. GALEN.

STOJAN ZAFRED se je rodil leta 1951 v Postojni. Po končani osnovni šoli, ki jo je obiskoval v Divači, je šolanje nadaljeval na Tehniški š. za elektrotehniko v Ljubljani. Leta 1970 se je ponesrečil. Od tedaj je na vozičku. Kmalu zatem je začel slikati pod mentorstvom akad. slik. Seke Tavčar. Od 1986 je štipendist mednarodnega združenja slikarjev, ki rijejo z usti ali nogami (VDMFK – VEREINIGUNG DER MUND UND FUSSMALENDEN KÜNSTLER). Živi in dela v Divači.

Naslov: STOJAN ZAFRED, ul. B. Magajne 5, 66215 Divača, tel.: 067/60
155

CID CENTER INTERESNIH DEJAVNOSTI TREBNJE
ZVEZA KULTURNIH ORGANIZACIJ TREBNJE

VALVASORJEVA KNJIŽNICA KRŠKO

GALERIJA KRŠKO
OTVORITEV RAZSTAVE V PETEK
7.9.1990 OB 19. URI

PREDSTAVITEV: JOŽEF MATIJEVIČ, UM. ZGOD.

RAZSTAVA BO ODPRTA DO 21.9.1990

FOTO: BRANKO BABIĆ
IZVEDBA: ZIP SOLKAN
AVGUST 1990

